

Selvstændiges pensionsindbetalinger er faldet

De skatteregler og ordninger, der gælder på pensionsområdet, påvirker sammen med konjunktoren i høj grad de selvstændiges indbetalinger til pension. Det viser en ny analyse fra ATP, der har set på de selvstændiges indbetalinger til pension fra 1999 til 2017.

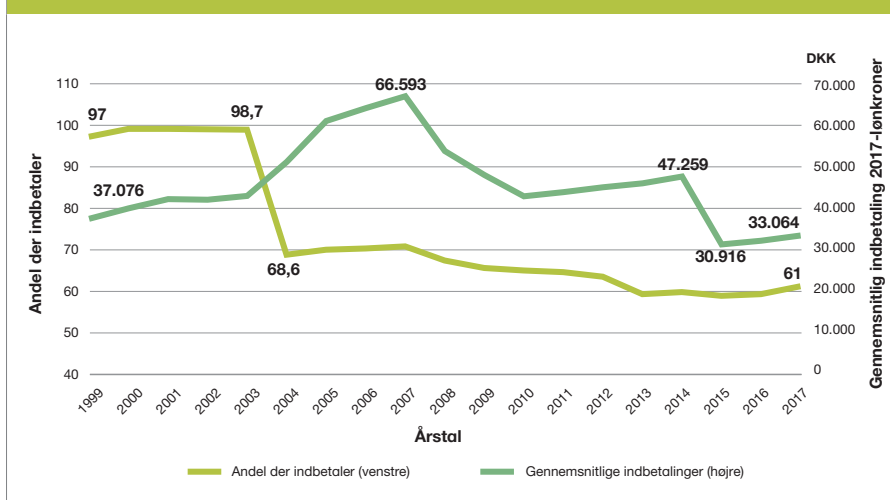
Analysen har set på, hvordan selvstændiges indbetalinger til pension har ændret sig i takt med tre ændringer af pensionsregler; indførelsen af SP-ordningen fra 1998-2003 (se boksen om SP), ændringen fra kapitalpension til aldersopsparing i 2013 og indførelse af ratepensionsloftet på 50.000 kr. i 2015 for selvstændige.

De overordnede konklusioner fra analysen er: a) at andelen af selvstændige, der indbetaler til pension er faldet pga. ophøret af SP-ordningen, mindre fradrag for indbetalinger til kapitalpensioner og overgangen fra kapitalpension til aldersopsparing, og b) at de gennemsnitlige indbetalinger er faldet pga. ratepensionsloftet og konjunkturudviklingen fra 1999 til 2017.

Færre selvstændige indbetaler til pension

I 1999 indbetalte næsten alle selvstændige (97 pct.) til en pensionsordning, mens dette tal var faldet til 61 pct. i 2017 – se figur 1. Faldet skyldes i høj grad, at man

Figur 1 – Selvstændiges indbetalinger til pension fra 1999 til 2017 – andele og gennemsnit

Note: Figuren viser udviklingen i andelen af de primært selvstændige, der har indbetalt til pension i perioden 1999-2017. Derudover viser figuren også, hvor meget der i gennemsnit blev indbetalt til pension fra de primært selvstændige i samme periode. Gennemsnittet er opgjort i 2017-lønkroner for alle selvstændige.

Kilde: ATP's egne beregninger 2019 på data fra Danmarks Statistik.

stoppede SP-ordningen i 2004, som omfattede lønmodtagere, selvstændige og overførselsmodtagere – andelen faldt således fra 98,7 pct. i 2003 til 68,6 pct. i 2004. Siden 2004 er der sket et yderligere fald i andelen af selvstændige, der indbetaler til en pensionsordning fra 68,6 pct. til 61 pct.

Faldet efter 2003 er især drevet af et fald i andelen af selvstændige, der indbeta-

ler til en kapitalpension/aldersopsparing – denne andel er faldet fra 44,1 pct. i 1999 til 10,3 pct. i 2017. Især to skatteregler har påvirket selvstændiges lyst til at indbetale til kapitalpensioner/aldersopsparing.

"I 1999 besluttede man at begrænse fradragsretten for indbetalinger til kapitalpensioner/aldersopsparing til bundskatten, og dermed kunne indbetalingerne

ikke længere trækkes i mellem- og top-skatten. I 2013 ændrede man kapitalpensionen til en aldersopsparing, hvilket førte til et ret stort fald i andelen af selvstændige, der indbetalte til en kapitalpension/aldersopsparing - fra 29 pct. i 2012 til 4,8 pct. i 2013" siger analysechef i ATP Michael Jørgensen.

Der er umiddelbart ikke en logisk forklaring på det store fald i andelen efter overgangen til aldersopsparing, da der ikke skete en ændring i skattebehandlingen. Efter 2013 er andelen steget til 10,3 pct., hvilket taler for, at de selvstændige har fået øjnene op for fordelene ved aldersopsparingen, og denne opsparing er med tiden blevet mere og mere populær, selvom niveauet dog stadig er noget under de 29 pct. i 2012.

Fra 1. januar 2018 har man begrænset loftet på indbetalinger til aldersopsparing fra 29.600 kr. (2017) til 5.100 kr. (2018), hvis indbetalingerne sker mere end 5 år før pensionsalderen. I de sidste 5 år op til pensionsalderen er loftet til gengæld blevet hævet til 46.000 kr. (2018) (se boksen "Reformer fra 1999 til 2017").

"Isoleret set ville man nok forvente, at disse begrænsninger ville reducere antallet af personer, der indbetaler til en aldersopsparing, men reduktionen i loftet kom sammen med et politisk ønske om, at aldersopsparingen i højere grad bliver integreret i de obligatoriske ordninger for at reducere samspilseffekten. Derfor skete der ikke et fald i antallet af personer, der bidrog til aldersopsparing i 2018.", påpeger Michael Jørgensen.

Fra 2017 til 2018 steg antallet af personer med bidrag til en arbejdsgiveradministreret aldersopsparing med bortseelsesret massivt fra 16.907 personer til 556.618 personer, mens antallet der indbetalte til en privattegnede aldersopsparing faldt fra 386.673 personer til 321.287 personer.

De selvstændige indbetaler mindre til pension

I perioden fra 1999 til 2017 er antallet af primære selvstændige faldet fra 191.920 personer til 143.511 personer. Det relativt store fald i antallet af selvstændige gør, at det ikke er muligt at måle udviklingen i de samlede indbetalinger vha. udviklingen i den samlede indbetalte sum i perioden. Derfor bruges i ste-

SP-ordningen

I 1998 indførte man den midlertidige pensionsopsparing (DMP) for modtagere af overførselsindkomster, lønmodtagere og selvstændige. Som navnet antyder, var DMP kun ment som en midlertidig ordning for at dæmpe forbruget. Man valgte dog i 1999 at videreføre ordningen – igen for at dæmpe forbruget – som den særlige pensionsopsparing (SP). SP betragtes derfor både som en pensionsordning og et konjunkturregulerende instrument. SP var som DMP baseret på en opkrævning af 1 pct. af bruttoindkomsten, og indstående skulle udbetales som en ratepension ved folkepensionsalderen. Indbetalingerne til SP blev suspenderet fra 2004. I 2009 blev der åbnet mulighed for at få SP-opsparing udbetalt. Det benyttede 2,6 mio. kontohavere sig af i årets løb, hvor 41,5 mia. kr. blev udbetalt. SP blev afviklet i 2010.

det den gennemsnitlige indbetaling for alle selvstændige.

I 1999 udgjorde den gennemsnitlige indbetaling til pension (opgjort for alle ►

Reformer fra 1999 til 2018

Det politiske ønske om mere opsparing i livsvarige pensioner har siden 1999 betydet en række ændringer for opsparing og skatteregler i kapitalpensioner og ratepensioner.

I 1999 fjernede Folketinget muligheden for at fradrage indbetalinger til kapitalpensioner i mellem- og topskatten. Det betød, at det for top-skatteydere blev mere attraktivt at spare op i en ratepension eller livrente.

I 2010 blev der indført et loft for fradrag for indbetalinger til ratepensioner på 100.000 kr. (2010-kroner). Det skete for at mindske muligheden for store indbetalinger til ratepensioner af skattemæssige årsager, da beskattningen af afkastet på pensioner er lavere end beskattning af afkast af frie midler. Selvstændige blev fritaget for loftet frem til og med 2014.

I 2012 blev loftet for indbetalinger til ratepensioner sænket yderligere fra 100.000 kr. til 50.000 kr. (2012-kroner). Målet var at flytte flere pensionsindbetalinger fra ratepensioner til livrenter – de livsvarige pensioner.

I 2013 blev muligheden for at indbetale til kapitalpensioner stoppet, og i stedet blev aldersopsparing introduceret som et alternativ. Det særlige ved aldersopsparing er, at denne pensionsopsparing ikke er fradragsberettiget – ligesom kapitalpensionen var. Desuden betales der skat af aldersopsparing ved indbetalingen i stedet for – som med kapitalpensionen – ved udbetalingen. Skattebetalingen bliver altså fremrykket. Aldersopsparing modregnes ligesom kapitalpensionen ikke i offentlige ydelser.

I 2015 blev selvstændige også omfattet af loftet på ratepensioner på 55.900 kr. (2015-niveau). Frem til 2015 kunne selvstændige indsætte 30 pct. af overskuddet før renter mv. på en ratepension.

I 2018 blev loftet for indbetalinger til aldersopsparing reduceret til 5.000 kr., hvis indbetalingerne finder sted mere end 5 år før pensionsalderen. Til gengæld blev loftet hævet til 50.000 kr. for indbetalinger, der finder sted 5 år eller mindre end pensionsalderen.

selvstændige) 37.076 kr. Dette tal var i 2017 faldet til 33.064 kr. (se figur 1). Hvis man i stedet opgør udviklingen i de gennemsnitlige indbetalinger alene for de selvstændige, som faktisk indbetalte til pension, så steg gennemsnittet fra 38.207 kr. til 54.210 kr. Stigningen skyldes dog, at der efter ophøret af SP-ordningen i 2003 skete et stort fald i andelen af selvstændige, der indbetalte til pension (fra 98,7 pct. til 68,6 pct.), og da SP-indbetalingerne "kun" udgjorde 1 pct. af bruttoindkomsten, så steg gennemsnittet efterfølgende for dem, der stadig indbetalte.

Uanset hvordan man vælger at måle udviklingen i de selvstændiges indbetalinger til pension, så kan man se, at de i høj grad følger konjunkturudviklingen. De gennemsnitlige indbetalinger steg således fra 37.076 kr. i 1999 til 66.593 kr. i 2007, hvor konjunktoren nåede sit højdepunkt. Derefter faldt indbetalingerne frem til 2010, hvor konjunktoren så småt begyndte at vende, for igen at stige lidt frem til og med 2014, hvor loftet på indbetalingerne til ratepension blev indført.

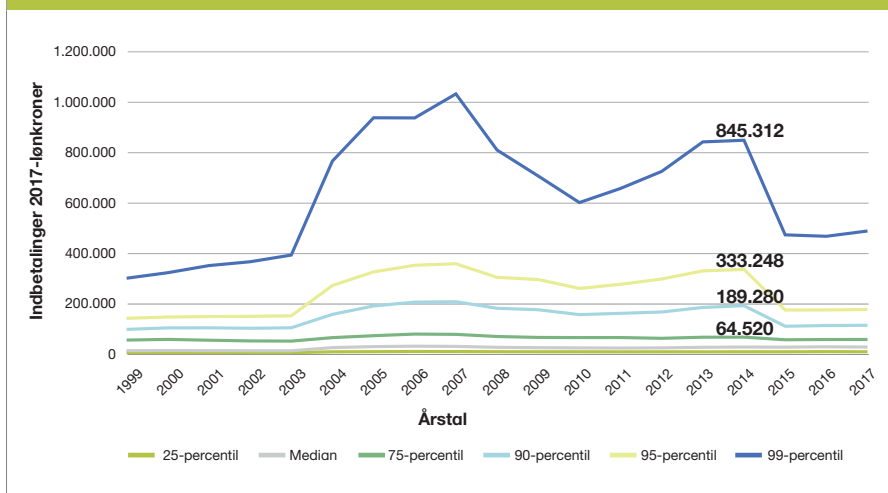
Da ratepensionsloftet blev introduceret i 2015, faldt de selvstændiges gennemsnitlige indbetalinger fra 47.259 kr. til 30.916 kr. Andelen af personer, der indbetalte til pension, var dog nærmest uændret både målt på de samlede indbetalinger og målt på, hvem der indbetalte til en ratepension. Det tyder således på, ratepensionsloftet primært sænkede størrelsen af indbetalingerne, men ikke påvirkede hvem der valgte at indbetale til ordningen.

Store variationer i de selvstændiges indbetalinger til pension

Det store fald i de gennemsnitlige indbetalinger fra 2014 til 2015 hænger især sammen med, at nogle selvstændige indbetalte meget store beløb til pension før 2015, altså før indførelsen af ratepensionsloftet – se figur 2.

Figur 2 viser udviklingen i indbetalingerne til pension opdelt efter hvor i indbeta-

Figur 2 – Variationen i selvstændiges indbetalinger til pension fra 1999 til 2017 - 2017-lønkroner

Note: Figuren viser udviklingen i pensionsindbetalingerne for forskellige indbetalingsgrupper, hvor grupperne er rangeret efter, hvor meget de indbetalte til pension. Gruppen, der indbetalte mindst, hedder 1-percentil, og gruppen, der indbetalte mest, hedder 100-percentil. I figuren vises 25-percentilen, 50-percentilen (median), 75-percentilen, 90-percentilen, 95-percentilen og 99-percentilen.

Kilde: ATP's egne beregninger 2019 på data fra Danmarks Statistik.

lingsfordelingen, man var placeret. Placeringen i fordelingen er dannet ved at opdele indbetalingerne i 100 lige store grupper (percentiler), rangeret efter størrelsen af indbetalingerne, sådan at gruppe 1 er dem, der indbetalte mindst og gruppe 100 er dem, der indbetalte mest. 75-percentilen svarer dermed til det beløb, hvor 75 pct. af de selvstændige indbetalte mindre, og 25 pct. indbetalte mere.

Af figuren fremgår det tydeligt, at loftet på 50.000 kr. på indbetalinger til ratepensioner især påvirkede de 10 pct. af de selvstændige med meget store indbetalinger, mens indbetalingerne for størstedelen af de selvstændige ikke ser ud til at have ændret sig.

Perspektivering i forhold til lønmodtagerne

Stort set alle overførselsindkomstmodtagere og alle lønmodtagere indbetaler til en pensionsordning, fordi de er omfattet af ATP Livslang Pension, og overførselsindkomstmodtagerne er også omfattet af den nye Obligatoriske pensionsordning (OP), som starter op i 2020. Nedlukningen af SP-ordningen ændrede

derfor ikke på andelen af lønmodtagere og overførselsindkomstmodtagere, der bidrager til pension. Selvstændige kan også frivilligt bidrage til ATP Livslang Pension, hvilket 3.416 ud af alle 415.776 personer med en selvstændig indkomst frivilligt valgte at gøre i 2017. Hvis en selvstændig har lønindkomst ved siden af selvstændigindkomsten, så indbetaler de altid til ATP Livslang Pension fra den del af indkomsten, som kommer fra en lønindkomst.

Ratepensionsloftet blev indført for lønmodtagere i 2010, hvor man introducerede et loft på 100.000 kr. I 2012 sænkede man loftet til 50.000 kr. Indførelsen af loftet i 2010 medførte at meget store indbetalinger til ratepension fra lønmodtagere stoppede, og de samlede gennemsnitlige indbetalinger faldt fra 60.192 kr. til 54.318 kr. (beregnet for alle). Den yderligere reduktion i 2012 påvirkede nærmest ikke lønmodtagernes samlede indbetalinger, fordi indbetalingerne i høj grad blev flyttet over i livrenter. Reduktionen i de selvstændiges indbetalinger til ratepensioner var noget større (fra 37.327 kr. til 13.185 kr. – beregnet for alle) end lønmodtagernes re- ➔

duktion (fra 26.195 kr. til 17.069 kr. – beregnet for alle).

Overgangen til aldersopsparing betød et mindre fald i de samlede pensionsindbetalinger for lønmodtagerne, men faldet var kun af mindre omfang, fordi der samtidig skete en stigning i indbetalingerne til ratepensioner og livrenter. Faldet i andelen, der indbetalte til en aldersopsparing, faldt dog meget mere for lønmodtagerne (fra 60 pct. til 6 pct.) end for selvstændige (fra 29 pct. til 4,8 pct.). For de selvstændige var der totalt set en lille stigning i de samlede pensionsindbetalinger efter overgangen til aldersopsparing, fordi indbetalingerne til ratepensioner steg endnu mere end faldet i aldersopsparing.

Kilder:

Skatteinform: <https://www.skatteinform.dk/dk/aktuel-skat/aktuel-skat-8-2009/>

F&P - Samlede pensionsindbetalinger: <https://www.forsikringogpension.dk/statistik/samlede-pensionsindbetalinger/>

ATP Faktum 169 - Danskerne sparer i stigende grad op i livsvarige pensioner: https://www.atp.dk/sites/default/files/faktum_169_v3.pdf

Sådan har vi regnet

I dette faktum er selvstændige defineret ud fra deres primære indkomst i året baseret på Danmarks Statistiks socioøkonomiske opdeling baseret på SOCIO13.

I opgørelsen af indbetalingerne indgår følgende pensioner: ATP Livslang Pension, SP-ordningen, arbejdsmarkedspensioner og individuelle pensioner. Indbetalingerne til aldersopsparing er bruttoficeret med en skattesats på 38 pct.

Alle indbetalinger i kroner er opregnet til 2017-lønkroner, for at rense udviklingen for udviklingen i lønnen i samme periode.

Analyserne starter i 1999, fordi det ikke er muligt at opdele indbetalinger til privattegnede ordninger i livrenter, ratepensioner og kapitalpensioner før 1999.

I figur 1 er gennemsnit beregnet for alle selvstændige – også dem uden indbetalinger – for at kunne få et samlet mål for udviklingen i indbetalingerne, som ikke "forstyrres" af udviklingen i antallet af selvstændige.

Livrenter, ratepensioner og kapital-/aldersopsparinger

Livrente – En livrente er en pension, man får udbetalt, så længe man lever. Der er intet loft over indbetalingerne, og man kan fradrage indbetalingerne helt op i topskatten. Pensionen beskattes ved udbetalingen, og udbetalingen modregnes i offentlige ydelser, hvis udbetalingen overstiger et vist niveau.

Ratepension – En ratepension er en pension, man kan få udbetalt i rater i en periode på mellem 10 og 30 år. Man kan maksimalt indbetale 55.900 kr. (2019-kroner) årligt med fradrag, og man kan fradrage indbetalingerne helt op i topskatten. Pensionen beskattes ved udbetalingen, og udbetalingen modregnes i offentlige ydelser, hvis udbetalingen overstiger et vist niveau.

Kapitalpension – En kapitalpension er en pension, man får udbetalt som en éngangsydelse. Siden 2013 har man ikke kunnet få fradrag for indbetaling til en kapitalpension, og fradraget var da kun gældende i bundskatten. Pensionen beskattes ved udbetalingen med en afgift (på 40 pct.), og udbetalingen modregnes ikke i offentlige ydelser.

Aldersopsparing – Aldersopsparing er en pension, man får udbetalt som en éngangsydelse. Pensionsopsparingen blev oprettet i 2013, og man kunne frem til 2018 indbetale 29.600 kr. (2017-kroner) efter skat om året til pensionen. Pensionen beskattes ved indbetalingen, og udbetalingen modregnes ikke i offentlige ydelser. Fra 2018 kunne man indbetale 5.200 kr. årligt (2019-kroner) til en aldersopsparing indtil 5 år før folkepensionsalderen, og de sidste 5 år kan man årligt indbetale 48.000 (2019-kroner).

